

Проект

Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка
Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О.М. Лазаревського

Кафедра права, філософії та політології

ПОГОДЖЕНО
Протокол №__ від «__» _____ 2020 р.
Завідувач кафедри
_____ проф. Чорний О.О.

СИЛАБУС
навчального курсу
«ПРАВОВІ ОСНОВИ ВИЩОЇ ШКОЛИ»

Галузь знань – 01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність – 014 Середня освіта (Історія)
Освітній ступінь – магістр
Форма навчання – денна
Форма підсумкового контролю – залік

Викладач – Грищенко Олександра Петрівна, викладач кафедри права, філософії та політології.

Тел.: моб. +38(093)493-19-81.

E-mail: pravo3000@bigmir.net

Години консультацій – щосереди 12.00.-13.00 (210 кабінет).

1. Анотація курсу

Навчальний курс «Правові основи вищої школи» розрахований на студентів закладів вищої освіти історичних спеціальностей з урахуванням наявності у них базового рівня знань (середньої освіти), які навчаються за освітньо-професійними програмами підготовки магістра. Він побудований відповідно до вимог Європейської Кредитно-Трансферної системи (ECTS).

Курс «Правові основи вищої школи» для студентів V курсу розрахований на II-й семестр, передбачає 12 лекційних, 12 практичних години, а також 66 годин самостійної роботи. У змісті курсу можна виділити три змістові модулі.

Зміст першого модулю включає:

- розуміння законодавчого регулювання системи вищої освіти в Україні;
- пізнання структури управління у сфері вищої освіти;
- ознайомлення з стандартами освітньої діяльності та вищої освіти.

Зміст другого модулю включає:

- визначення учасників навчально-виховного процесу та їх прав і обов'язків;

- опанування видів і механізмів юридичної відповідальності;
- визначення керівництва вищими навчальними закладами;
- ознайомлення із посадовими обов'язками учасників навчально-виховного процесу.

Зміст третього модулю включає:

- ознайомлення із Європейським законодавством з питань вищої освіти.
- вивчення основних форм підготовки наукових та науково-педагогічних працівників вищої кваліфікації: аспірантура і докторантура;
- оволодіння поняттям наукового ступеня та вченого звання та їх присудження.

Формою підсумкового контролю якості знань, навичок, вмінь студентів є залік у II-ому семестрі.

2. Передреквізити курсу.

Для освоєння змісту навчального курсу необхідно засвоїти навчальний матеріал з дисципліни «Правознавство».

3. Постреквізити курсу.

Дисципліна має інтегрований характер, тісно пов'язана з блоком суспільних дисциплін: історією, філософією, економікою, естетикою, етикою та ін.; правових дисциплін: цивільне право, адміністративне право, трудове право, господарське право, а також іншими дисциплінами, які вивчаються в процесі здобуття освіти.

Після вивчення дисципліни силабусу отримані студентом знання, вміння та навички будуть необхідні для засвоєння навчального матеріалу магістратури з менеджменту освіти, педагогіки вищої школи, методики викладання історії у закладах вищої освіти, педагогічної майстерності

викладача вищої школи.

4. Мета курсу.

- сформувати знання про правову основу освіти в Україні та її місце і роль в соціально-економічному розвитку суспільства;
- особливості діяльності навчальних закладів в ринкових умовах;
- усвідомлення студентами прав і обов'язків учасників навчально-виховного процесу;
- формування у студентів відповідних (юридичних) знань, умінь та навичок щодо володіння і застосування в навчальній і професійній діяльності основних положень законодавчих і нормативно-правових актів щодо вищої освіти в Україні.

5. Очікувані результати курсу.

Магістр повинен вміти:

- вірно застосовувати нормативно-правові акти, документи;
- реалізовувати правові норми, норми етики та моралі професійної діяльності у процесі навчання і роботи;
- виявляти, аналізувати та розв'язувати конкретні проблеми правового та етичного характеру, що виникають у навчальному процесі;
- аналізувати конкретні життєві ситуації на предмет визначення наявності чи відсутності порушення у навчальному процесі правових норм і норм професійної етики та моралі, пропонувати варіанти вирішення ситуації, оперуючи правовими та іншими соціальними нормами;
- застосовувати на практиці одержані теоретичні знання щодо правового регулювання відносин в галузі вищої освіти;
- самостійно вирішувати практичні завдання, використовуючи положення відповідних нормативно-правових актів;
- правильно визначати обсяг прав та обов'язків студента вищого навчального закладу, визначати правовий механізм їх реалізації в конкретних освітянських правовідносинах.

6. Організація навчання.

Тематичний план

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Теоретичні засади правового статусу ВНЗ					
1	Законодавче регулювання системи вищої освіти в Україні.	15	2	2	11

2	Управління у сфері вищої освіти. Стандарти освітньої діяльності та вищої освіти.	15	2	2	11
Всього за модуль 1		30	4	4	22
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Законодавче забезпечення діяльності учасників навчально-виховного процесу у ВНЗ					
3	Учасники навчально-виховного процесу.	15	2	2	11
4	Керівництво вищими навчальними закладами. Правове регулювання трудової діяльності учасників навчально-виховного процесу.	15	2	2	11
Всього за модуль 2		30	4	4	22
МОДУЛЬ III. Правове забезпечення підготовки науково-педагогічних працівників.					
5	Підготовка наукових та науково-педагогічних працівників.	15	2	2	11
6	Нормативно-правове забезпечення вищої освіти в Україні в контексті Європейської інтеграції.	15	2	2	11
Всього за модуль 3		30	4	4	22
Разом за курс		90	12	12	66

7. Тематика практичних занять.

Модуль I

Тема 1. Законодавче регулювання системи вищої освіти в Україні.

Тема 2. Управління у сфері вищої освіти. Стандарти освітньої діяльності та вищої освіти.

Модуль II

Тема 3. Учасники навчально-виховного процесу.

Тема 4. Керівництво вищими навчальними закладами. Правове регулювання трудової діяльності учасників навчально-виховного процесу.

Модуль III

Тема 5. Підготовка наукових та науково-педагогічних працівників.

Тема 6. Нормативно-правове забезпечення вищої освіти в Україні в контексті Європейської інтеграції.

8. Завдання для самостійної роботи.

Студенти виконують реферативні завдання або міні-дослідження з обраної проблематики за погодженням із викладачем.

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ

Модуль I

1. Освітньо-інформаційне середовище як фактор цілісного розвитку особистості.
2. Способи взаємодії системи освіти з іншими соціальними системами.
3. Історичні аспекти вищої освіти в Україні.
4. Роль вищої освіти в умовах утвердження соціальної та правової держави.
5. Правові питання і напрями модернізації освіти в Україні.
6. Етапи створення європейського простору вищої освіти.
7. Становлення європейської системи вищої освіти у світі.
8. Болонський процес - інтеграційна реформа вищої освіти на європейському просторі.
9. Педагогічна Конституція Європи як єдина ціннісна та методологічна платформа підготовки нового вчителя для об'єднаної Європи.
10. Модернізація вищої освіти в Україні і болонський процес.
11. Правове поле функціонування системи освіти в Україні.

Модуль II

1. Правові основи державного регулювання у сфері вищої освіти.
2. Трансформація нормативно-правової бази вищої освіти в Україні в умовах входження в Європейський освітній простір.
3. Поняття та система освітніх і освітньо-кваліфікаційних рівнів вищої освіти.
4. Стандарти вищої освіти. їх правове значення.
5. Професійна компетенція педагогічних і науково-педагогічних працівників.
6. Роль вищої освіти в умовах утвердження соціальної та правової держави.
7. Види вищих навчальних закладів і правові умови їх діяльності.
8. Організаційно-правові форми вищих навчальних закладів.
9. Особливості діяльності вищих навчальних закладів різних типів і рівнів акредитації в умовах правової держави.
10. Організаційні засади науково-методичного забезпечення у сфері вищої освіти.
11. Навчально-методичне забезпечення навчального процесу і робочий час викладача.

Модуль III

1. Особливості організації навчального процесу у вищій школі.
2. Науково-методичне забезпечення вищої освіти.
3. Навчальна і робоча навчальна програми дисциплін – як організаційне забезпечення навчального процесу у вищому навчальному закладі.
4. Атестація педагогічних працівників і її роль в підвищенні ефективності навчально-виховного процесу.
5. Права та обов'язки осіб, що навчаються у вищих навчальних закладах.
6. Матеріально-побутове забезпечення та соціальний захист студентів.
7. Особливості правового статусу науково-педагогічних працівників.
8. Права та обов'язки педагогічних і науково-педагогічних працівників.
9. Гарантії педагогічним, науково-педагогічним та іншим категоріям працівників вищих навчальних закладів.
10. Нормативно-правові акти, що регулюють навчально-виховну та наукову діяльність.

9. Порядок оцінювання.

№	Назва теми	Всього балів	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1	Законодавче регулювання системи вищої освіти в Україні.	15	2	3	10
2	Управління у сфері вищої освіти. Стандарти освітньої діяльності та вищої освіти.	20	2	6	12
3	Учасники навчально-виховного процесу.	15	2	3	10
4	Керівництво вищими навчальними закладами. Правове регулювання трудової діяльності учасників навчально-виховного процесу.	20	2	6	12
5	Підготовка наукових та науково-педагогічних працівників.	15	2	3	10
6	Нормативно-правове забезпечення вищої освіти в Україні в контексті Європейської інтеграції.	15	2	3	10
Разом за курс		100	12	24	64

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ

Модулі	I	II	III	Разом (балів)
Бали	0 – 35	0 – 35	0 - 30	0 - 100
Лекції	0 – 4	0 – 4	0 – 4	0 - 12
Практичні заняття	0 – 9	0 – 9	0 - 6	0 - 24

Самостійна робота	0 – 22	0 – 22	0 - 20	0 -64
Підсумковий контроль				залік

Критерії оцінювання знань студентів за вимогами ЄКТС:

- а) робота на лекції** (до 5 балів);
- б) відповідь на практичному занятті** (до 3 балів)
- в) самостійна робота** (до 32 балів)
  - ведення конспекту практичного заняття (до 2 балів)
  - міні-дослідження (або реферат) - до 20 балів

Робота на лекції оцінюється за наступними критеріями: відвідування лекційних занять; повнота, охайність і грамотність ведення конспекту лекцій. Наявність усіх компонентів роботи на лекції та присутність студента на лекційних заняттях може бути оцінена до 5 балів; неохайне оформлення конспекту лекцій, неповне відображення лекційного матеріалу у конспекті, часткова відсутність студента на лекційних заняттях – від 1 до 3 балів.

Відповідь на практичному занятті оцінюється за наступними критеріями:

3 бали – студент у повному обсязі опрацював програмний матеріал, основну і додаткову літературу, має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями у вирішенні практичних завдань, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконувати інших, здатний презентувати власне розуміння питання. Практичне завдання виконане повністю відповідно до встановлених вимог.

2 бали – студент вільно володіє навчальним матеріалом, формулює нескладні висновки, може узагальнювати набуті знання і частково застосовувати їх у вирішенні практичних завдань, аргументація на достатньому рівні. Практичне завдання виконане частково та має несуттєві помилки.

1 бал – студент загалом самостійно відтворює програмний матеріал, може дати стисло характеристику питання, але у викладеному матеріалі є істотні прогалини, є певні неточності як у відтворенні матеріалу, так і у висновках, аргументація низька, використання набутих знань у вирішенні практичних завдань на низькому рівні. Практичне завдання виконане поверхово без урахування встановлених вимог.

Самостійна робота з курсу «Основи педагогічної майстерності» включає ведення конспекту практичного заняття, виконання письмових завдань та написання реферату.

Самостійна робота оцінюється до 20 балів (залежно від модуля).

Ведення конспекту практичного заняття оцінюється за наступними критеріями:

- повнота, охайність і грамотність ведення конспекту;
- наявність теоретичного матеріалу (рукописний варіант) практичного заняття;

- виконання тестів і практичних завдань відповідно до теми практичного заняття.

Наявність всіх компонентів конспекту практичного заняття може бути оцінено до 2 балів.

Студент за власним бажанням може обрати один з двох варіантів: а) **письмові відповіді** (або міні-дослідження) на питання самостійної роботи; б) **написання реферату** з модулю. Завдання самостійної роботи та теми рефератів по кожному модулю визначаються викладачем.

Реферат оцінюється за наступними критеріями: відповідна форма, грамотність, охайність, науковість, достатня кількість використаної літератури (до 10 джерел). Допускається використання матеріалів інтернет-ресурсів (не більше 3-ох позицій) з обов'язковим включенням їх точної адреси до списку літератури.

10. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
83-89	B	добре	
75-82	C		
68-74	D	задовільно	
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Перелік питань до заліку.

1. Поняття і методи нормативно-правового регулювання сфері освіти.
2. Класифікація нормативно-правових актів, що регулюють діяльність вищої школи.
3. Характеристика нормативно-правових актів загального регулювання.
4. Нормативно-правові акти, що регулюють навчально-виховну та наукову діяльність.
5. Акти, що регулюють соціально-економічну діяльність вишів.
6. Міжнародні нормативно-правові акти у галузі вищої освіти.
7. Конституційні засади правового регулювання вищої освіти.
8. Основні положення Закону України «Про освіту».
9. Загальна характеристика Закону України «Про вищу освіту».
10. Принципи державної політики у галузі вищої освіти.
11. Міжнародне співробітництво вищих навчальних закладів.
12. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність».
13. Поняття системи освіти. Структура вищої освіти.

14. Органи, що здійснюють управління у сфері ВШ.
15. Повноваження Міністерства освіти і науки, молоді та спорту у галузі вищої освіти.
16. Державна атестаційна комісія.
17. Правовий статус та завдання ВНЗ.
18. Освітні рівні та рівні акредитації вищої освіти.
19. Типи ВНЗ в Україні.
20. Керівник ВНЗ.
21. Вчені ради ВНЗ.
22. Студентське самоврядування.
23. Нормативно-правова база зовнішнього незалежного оцінювання. Український центр оцінювання якості освіти: правовий статус.
24. Підсумкова атестація. Умови прийому на навчання до вищого навчального закладу.
25. Поняття якості освіти. Моніторинг якості освіти: поняття, мета, завдання, принципи, методи, об'єкти, етапи.
26. Пільгова політика держави у сфері здобуття вищої освіти.
27. Права та обов'язки педагогічних і науково-педагогічних працівників.
28. Регулювання робочого часу та оплати праці педагогічних та науково-педагогічних працівників.
29. Підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників.
30. Права та обов'язки осіб, що навчаються у вищих навчальних закладах.
31. Стипендіальне забезпечення студентів. Соціальні стипендії.
32. Основні форми підготовки наукових та науково-педагогічних працівників вищої кваліфікації: аспірантура і докторантура.
33. Поняття наукового ступеня та вченого звання. Присудження наукових ступенів та вчених звань.
34. Поняття системи стандартів вищої освіти. Державний стандарт вищої освіти та галузеві стандарти вищої освіти.
35. Поняття якості вищої освіти та її науково-методичне забезпечення.
36. Ліцензування освітньої діяльності.
37. Акредитація напрямів та навчальних закладів як механізми забезпечення якості освітніх послуг.

12. Політика курсу.

Студент зобов'язаний відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, не запізнюватися, мати відповідний зовнішній вигляд. У разі відсутності через хворобу надати відповідну довідку. Пропущені заняття відпрацьовувати у визначений викладачем час. Студент повинен старанно виконувати завдання, брати активну участь в навчальному процесі, а також у конкурсі педагогічної майстерності.

13. Політика академічної доброчесності.

Дотримання академічної доброчесності студентами передбачає:

- ✓ Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- ✓ Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- ✓ Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- ✓ Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

14. Рекомендована література

Базова

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю // Відомості Верховної Ради України. – 1971. – № 50. – Ст. 375.
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
4. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 року : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
6. Закон України «Про відпустки» від 15.11.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 2. – Ст. 4.
7. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 17. – Ст. 121.
8. Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668.
9. Закон України «Про загальну середню освіту» від 13.05.1999 № 651-XIV – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-14>
10. Закон України «Про професійно-технічну освіту» від 10.02.1998 № 103/98-ВР. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/103/98-вр/page2>
11. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
12. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
13. Постанова Кабінету Міністрів «Порядок надання щорічної

основної відпустки тривалістю 56 календарних днів керівникам, педагогічним, науково-педагогічним працівникам освіти та науки» : прийнята 14.04.97 р. №346 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

14. Постанова Кабінету Міністрів «Перелік кваліфікаційних категорій і педагогічних звань працівників» : прийнята 26.04.03 №632 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

15. Постанова Кабінету Міністрів «Перелік закладів та установ освіти і посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років» : прийнята 04.11.93 №909, зі змінами станом на 14.08.2015р. [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

16. Постанова Кабінету Міністрів «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів та коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери» : прийнята 30.08.02 №1298 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

17. Наказ МОН України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» : прийнятий 25.04.2013р. №466, зі змінами станом на 21.08.2015р. [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

18. Наказ МОН України «Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи та переліків основних видів методичної, наукової й організаційної роботи педагогічних і науковопедагогічних працівників вищих навчальних закладів» : прийнятий 07.08.02 № 450 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

Допоміжна

1. Алфьоров С.М., Ващенко С.В., Долгополова М. М., Купін А. П. Адміністративне право. Загальна частина. Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 216 с.

2. Валєєв Р. Г. Освітнє право України / Валєєв Р. Г. : навч. посіб. – Луганськ, 2011. – 287 с.

3. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина. Навч. посіб. 2-ге вид. перероб. та доп. Станом на вересень 2011 р. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 320 с.

4. Вища освіта в Україні: Навч. посіб. / В.Г.Кремень, С.М. Ніколаєнко, М.Ф. Степко та ін. – К.: Знання, 2005. – 327 с.

5. Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання./ П.П.Заєць, В.С. Згуровський. – Київ: Форум, 2003. – 1021 с.

6. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. проф. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., перероб. і допов. – Х.: Право, 2010. — 472 с.

7. Мельник С.В. Освітньо-професійні стандарти у контексті реформування системи підготовки кадрів / С. В. Мельник. - Луганськ: Віртуальна реальність, 2008. - 330 с.

8. Правові основи діяльності вищих навчальних закладів : навч.

посіб. / О. М. Стороженко, О. Б. Німко. – Київ : Видавничий дім „Плеяди”, 2010. – 50 с.

9. Сімейне право України: Підручник / Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилінкова та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. – К.: Юрінком Інтер, 2006. — 264 с.

10. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник. – К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. – 520 с.

11. Трудове право України: Академічний курс: Підруч. для студ. юорид. спец. вищ. навч. закл. / П. Д. Пилипенко, В. Я. Бурак, З. Я. Козак та ін.; За ред. П. Д. Пилипенка. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. – 544 с.

15. Інтернет-ресурси.

<http://www.mon.gov> - Офіційний сайт Міністерства освіти та науки України

<http://eenu.edu.ua/uk> - Східноєвропейський національний університет імені лесеї Українки

<http://www.osvita.com> - Єдине освітнє інформаційне вікно України

<http://www.eu-edu.org> - Європейський освітній портал

<http://www.osvita.org.ua> - Освітній портал

<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws> - Законодавство про освіту